

DISPUTATIO IURIDICA AVSPICALIS
DE
IURIBVS IMPERATORIS AVGVST. IMPERII
ROM. GERMAN. CIRCA LEGATOS ET
NVNCIOS PONTIFICIOS IN
GERMANIA

○—————○

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO AC POTENTISSIMO PRINCIPE
ET DOMINO

DOMINO GVILIELMO VIII

HASSIARVM LANDGRAVIO REGENTE RELIQA
CONSENSV ILLVSTRIS IYRECONSVLTORVM ORDINIS
PRAESIDE

IOANNE ANDREA HOFMANNO

IUR. DOCTORE ANTECESSORE ORD. ET FACVLTAT. IURID. ASSESSORE
PRO SVMMIS IN VTROQVE IYRE HONORIBVS AC
PRIVILEGIIS RITE OBTINENDIS

DIE IIII MENSIS OCTOBRIS CIO IOCC LXXXVII

PVBLCO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT
AVCTOR

HERMANNVS ALHARDVS PLEBS

HELMERINGHUSA ARENSBERGA - WESTPHALVS.

MARBVIRI CATTORVM

TYPIS IOANNIS BAYRHOFFERI, ACAD. TYPOGRAPHI.

523

18

1787/1

DISPUTATIO IURIDICA ACADEMICA
DE
IURIS IMPERATORIS AUGUSTI IMPERII
ROM GERMAN CIRCA LEGATOS ET
IURIS PONTIFICIOS IN
GERMANIA

PER
FRATRO M. DOMINICUM
SERENISSIMO AD TOTIUM SACRO ROMANICO
ET DOMINO

DOMINO GUILIELMO VIII

FRATRO M. DOMINICUM
SERENISSIMO AD TOTIUM SACRO ROMANICO
ET DOMINO

JOHANNI ANDREA HOFFMANNO

THEOLOGIAE DOCTORE ET SACRAE THEOLOGIAE
PROFESSORE IN UNIVERSITATE HALLENSI
LITURGICAE ET PASTORALIS
DIE IIII MENS OCTOBRIIS MDCCCXXXVII

PUBLICO EXAMINUM EXAMINE SUBMITTIT

ACTOR

HERMANNUS ALFREDUS PETERS

THEOLOGIAE DOCTORE ET SACRAE THEOLOGIAE
PROFESSORE IN UNIVERSITATE HALLENSI

MARIBADU CATTORVM

MDCCCXXXVII

P R A E F A T I O .

Confecto in studiis liberalium artium et iurium curriculo, tum in hac inelyta musarum sede, cum in celeberrima Vniuersitate literata vindobonenſi, dum iuſſu chariſſimae, et ſuauiſſimae matris meae, meorumque fautorum honoratiſſimorum conſilio, mihi Vindobona ad hoc athenaeum celebratiſſimum reduci ſummi in iure vtroque aſſequendi ſunt honores, eamque ob rem illos illuſtris iureconſultorum in hac Vniuersitate literata ordo ad fauorem, indulgentiam, et benevolentiam inſignem mihi gratiſſimo tribuere prona eſt, ideoque ſpecimen aliquod auſpicale, vt mos academiaram eſt, exhibiturus, materiam iuris publici eccleſiaſtici, quae haecenus in aula caeſarea, atque archiepiſcoporum et epiſcoporum catholicorum eccleſiis magnos motus ciuit, de *iuribus imperatoris auguſtiſſimi imp. rom. germanici circa legatos et nuncios pontificios in Germania*, elegi. Eſt quidem non paruus iureconſultorum magnorum numerus, qui iura imperatorum aduerſus pontifices romanos, horumque nuncios grauiter non ſolum defenderunt, verum etiam vindicarunt, inter quos tantum nonnullos nominare ſufficiat recentiores a), v. gr. HENR. HENRIGES b), IO. PHIL. SLEVOGT c), IAC. FRID. LVDOVICI, et IOH. CHR.

a) Anteriora ſcripta de hac materia collegit MELCH. GOLDASTVS AB HÄRMENSFELD in monarchia ſ. r. i. de poteſtate imperatoris et papae etc., 1614. fol. tom. III. et in reichs-handlungen p. 284 — 288, SIM. SCHARIDVS de iuriſdictione, auctoritate et praeceminentia imperat. ac poteſtate

eccleſiaſtica etc., aliaque ſcripta in CHR. GOTHFR. HOPMANNI bibliotheca iur. publ. p. 496 — 547, n. 2266 — 2415 enarrata. b) de ſumma imperatoris poteſtate circa ſacra, *Norimb.* 1676, 8. c) de aduocatia imperatoris eccleſ. *Ienae* 1690, et 1743, 4.

CHR. MÜLDENER d), FDID. NITSCH c), BURCH. GOTH. STRUVIVS f), CHRIST. GOTTL. BVDER g), EV. OTTO h), CASP. ACH. BECK i), IO. CHRIST. LÜNIG k), GABR. SCHWEDER l), IO. SIG. SCHELLER m), IO. GE. ESTOR n), IOH. IAC. HELFFERICH o), ABR. GOTTL. WINKLER p), ANONYMVS q), BEN. SCHMIDT r), GE. LVD. BOEH-

- d) de protectione ab imperatore ecclesiis vtriusque religionis in Germania aequaliter debita, occasione a. t. III. instrum. pac. ryswic. *Halae Magdeb.* 1698, et 1739, 4, § 1 — III.
- e) comm. de iure et officio regis Romanorum circa aduocatiam ecclesiae, *Giesae* 1700, 4, et in eiusd. comment. ad capitulat. *Iosephi*. p. 81 seq.
- f) de aduocacia maiest. nouae editioni MART. MAGERI A SCHOENBERG de aduocacia armata, loco praefationis praemissa 1719.
- g) in vindiciis iur. imperat. aduersus episcopos rom. *Ienae* 1719, 4, et in opusc. p. 1 — 97.
- h) in oratione de iure imperatoris et statuum imperii, circa sacra, *Vltraj.* 1720, 4, et *Halae* 1740, eiusd. diff. de iure imperatoris circa electionem pontificis rom. *ibid.* 1723, et in disertat. iur. publ. et priuati. *ibid.* 1723, 4, p. 1 — 78, et p. 605 — 660.
- i) de aduocacia imperatoris eccles. eademque triplici, superat. I capitulat. Caroli VI, *Ienae* 1721.
- k) select. script. illustr. p. 117, vbi *bedenken*, ob der Kaiser Kraft seines habenden iuris aduocati-e über den stul zu Rom etc. befugt sey, den durch die constitution: *vnigenitus* etc. in Teutschland eindringenden Uebeln einhalt zu thun? 1722, extat; add. acta publica constitutionis *vnigenitus* etc., edita a CHRISTOPH. MATTH. PFAFFIO, *Tub.* 1721, 4.
- l) de aduocacia ab imperato. e protestantium ecclesiis non minus, ac Rom. catholicis, aequali iure praestanda, *Tub.* 1723 et vol. II diff.
- m) de iure et reseruat. imperatoris, mittendi commissarios ad actum eccles. s. r. g. i. principum et praelatorum, *Altd.* 1738, 4.
- n) de iure ecclesiae etc., progr. *Ienae* 1740, 4, et part. I comm. et opusc. p. 154 — 168, vindiciae secundum libertatem ecclesiarum german. postulat. a pontifice rom. contra appellationem ad eius legatos etc., *Ienae* 1741, auctae, sub tit. de appellationibus ad curiam rom. *ibid.* 1751, 4, eiusd. freiheit der teutschen Kirchen, in rücksicht auf Se. Kaiserl. Maiest. etc. *Frankf.* 1766, 8.
- o) de ecclesia rom. sedeq. cum primis pontificia morte august. Romanorum imperatoris Caroli VI summo aduocato orbata, *Tub.* 1741, 4.
- p) de commissario imperatoris ad electiones praesulum Germaniae immed. *Chemn.* 1744, 4.
- q) in der kurzen abhandlung von dem recht des Kaisers, und der staende des h. r. reichs über geistliche personen, und Kirchengüter, *Frankf.* 1753 et 1767, 4.
- r) geschichts-maessig-reichs-grundge. saez-

BOEHMER s), IOH. CHRIST. WILH. STECK t), IO. VLR. L. B. de CRAMER u), CAR. GVIL. WIPPERMANN w), IO. HENR. EBERHARD x), IO. IAC. MOSER y), FRANC. ANT. DÜRR z), vir ill. Praefes, et honoratissimus IO. ANDR. HOFMANN a), multaque scripta hactenus diuulgata, e. g. (EIBEL) was ist der Pabst b)? was ist ein

- faezliche prüfung und erweis des Kaiserlich-hoehsten gewalts über den unter die weltlichkeit eingedructen protestantischen Kirchenstaat, *Bamb.* 1754, 4.
- s) Orat. de finibus iurisdictionis imperialis, quoad in causis eccles. competit, *Goett.* 1755, 4. (Schmidtio opposita).
- t) in vindiciis libertatis ecclesiae german. circa molendas in hierarchia nouationes, *Halae* 1756, 4.
- u) von ausübung des Kaiserlichen besonderen schuzes der concordatorum nationis german. in wezlarischen nebenstunden part. XLVIII, p. 20 seq. part. LXVII, p. 102, part. XCVIII, p. 27, part. CXXI, n. I, part. LXI, *Vlm.* 1766, 8, n. II, p. 20 — 37, ANT. SCHMIDT de imperatore concordatorum protectore, *Heidelb.* 1770, 4, IO. HORIXII concordata nationis german. integra etc. partes III, 1771 — 1773, 8, IO. GE. SCHLOERII diss. I, iur. publ. eccles. ad concordata Germaniae etc., *Mogunt.* 1771, 4, IO. CASP. BARTHEL de concordatis Germaniae specialis etc., tom. III opusc. n. I.
- w) de fundamento et indole iuris exclusivae, maxime ejus, quo caesar augustus hodieque vti potest, quando capitula germanica in eligendo praefule sunt occupata, *Rint.* 1767, 4.
- x) kritisches woerterbuch über juristische sachen, zweites alphabet, 1769, 8, *Fra. kf.* p. 53 seq. vbi vom ursprunge des kaiserlichen schutzes, und dessen erlaeuterung aus der geschichte, agit.
- y) im teutschen staatsrechte, part. I — III, part. VIII, cap. CLV, CLVI — CLXI, et supplement. part. I, p. 124 seq. von Teutschland, und dessen staatsverfassung, 1766, 4, von teutschen reichstagsgeschaeften, 1768, 4, neueste kleine schriften; 1768, 8, abhandlung I, von den kaiserlichen regierungsrechten, parte I, 1772, 4, cap. XIII, p. 234 seq. aliaque eiusdem scripta, praecipue ad ius ecclesiasticum Germaniae spectantia, v. g. von der teutschen religions-verfassung 1774, 4.
- z) de iure controuersiarum in causis electionum episcoporum Germaniae etc., *Mogunt.* 1768, 4, IOS. IOS. RIEFELII kritische betrachtungen über staatsfragen, part. III, n. 2, 1771, 8, von der kaiserlichen Maaßtaet in Teutschland.
- a) in commentatione iur. publ. eccles. de iure constituendi pontifices, atque antifites ecclesiasticos, ab imperatoribus — usurpato etc., *Marburgi* 1782, 8.
- b) *Vindob.* 1782, 8, (Eibel.)

ein Bischof (EIBEL c)? wichtiges pro - memoria an die weltlichen regenten, welche der roemischen glaubenlehre zugethan sind &c. d), die vorzüge und gerechtlame des roemischen Kaisers, wider die behauptungen der roemischen curialisten, aus der geschichte bewiesen e), Kaiser und Pabst f), resultat des Embler congresses von den vier teutschen erzbischoeffen unterzeichnet, samt genemigender antwort Sr. kaiserl. Majestät in actenstückeng), BARTHOL. PACCA h), D. IO. GEORG. HEIMBURGI), IOSEPH

- c) was ist ein Bischof? *ibid.* 1782, 8.
 d) (march. de Valotta) *Francof. ad M.* 1782, 8.
 e) 1781, 8.
 f) *Vindob.* 1782, 8, von gesandten, und paeftlichen nuncien, ihren schickfalen, und ihrer gewalt etc.
 g) *Francofurt et Leipzig* 1787, 8. Haec pactio a delegatis archiepiscoporum consignata fuit Embli, die xxv mensis Augusti 1787 c10 10 cclxxxvi, p. 25 - 52. Adiuncta sunt adhuc alia documenta, nimirum I) responsio imperatoris augustissimi ad litteras archiepiscoporum, II) litterae ab archiepiscopis ad imperatorem august. mense Septembris 1786 scriptae, III) responsio imperatoris august. ad has litteras, d. d. *Vindob.* die xvi mensis Nouembris 1787 c10 10 cclxxxvi data. Huic conuento opposita est responsio, cui titulus est: antwortschreiben Sr. hochfürstlichen Gnaden zu Speier an Se. kurfürstl. Gnaden zu Mainz, in betreff der Emser puncten, mit 2 beilagen, *Bruchsal* 1787, fol. p. 1 - 23; sed videas quae: *anmerkungen* über das resultat des Embler congresses, mit teutscher freimütigkeit entworfen von D. *Christian Keinfeld, Athen und*

Damiat 1787, 8. Hoc scripto egregio defenditur pactum et conuentum Emblae confectum, p. 1 - 180.

- h) Veritable état du différent élevé entre le Nonce apostolique Resident à Cologne, & les trois Electeurs ecclesiastiques, au sujet d'une lettre circulaire adressée aux curés de leurs dioceses, à *Düsseldorf* 1787, 8; mihi autem videtur, eum non probasse, quod erat probandum; hoc autem certum est: eum acriter atque acerbe inuectum esse in archiepiscopos Germaniae, et praecipue electorem Coloniae celsissimum
 i) Beleuchtung der zu Düsseldorf herausgekommenen druckschrift: veritable état du différent élevé entre le Nonce apostolique &c., 1787, 4. Auctor declarat: illud scriptum esse famosum, Annexum est memoratu dignum conclusum supremi iudicii caesarei die xxvii mensis Februar. 1787 c10 10 cclxxxvii Vindobonae publicatum. Huic scripto annexenda est: 1) meditatio, cuius titulus est: über das unjustificirliche und aufrührerische schreiben, welches der damiatische herr Erzbischof *Pacca*, so betitelter nuncius zu Coeln, an alle pfarrer und seelforger der hohen erzdioece.

IOSEPH HERMANN k), IOSEPH ARMINIVS SELD l), reliqua; quilibet tamen, scriptis illorum perlufratis, animaduertet, mihi adhuc spicilegium quoddam relictum esse, praesertim, cum

diocesen Mainz, Trier und Coeln vor kurzem unmittelbar zu erlassen sich unterfangen hat, *Frankf. und Leipzig*, 1787, 8, mit beilagen A — I, p. 3-135; 2) colaphoria, oder materialien zur beantwortung der schrift, welche der unter dem titel eines paebstlichen botschafters zu Koeln angelangte Erzbischof von Damiat Monignor *Pacca* unlaengst austreuen lassen, unter der aufschrift: *veritable Erat du different elevé* — zusammengetragen von P. *Cale*, gedruckt zu *Verona* im jar 1787, 4, p. 3-56.

k) Betrachtungen über das schreiben des Pabstes Pii VI an den herrn Fürst Bischof von Freisingen; vom 18ten October 1786, mit teutscher freimütigkeit entworfen von *Joseph Hermann*, gedruckt zu *Damiat* im jar 1787, 4; quibus aggregata sunt a) kaiserliches circulare an die herren Erzbischoeffe zu Mainz, Trier, Coeln, und Saltzburg, in betreff der aufgehobenen gerichtbarkeit der nunciaturen in Teutschland, die XII mensis Octobris 1786, b) schreiben des P. bites Pii VI an den Bischof zu Freisingen, d. d. 18. Octobr. 1786.

l) Abhandlung über das paebstliche gesandtschaftsrecht, in welcher die offenbare eingriffe des roemischen hofes, und dessen nuncien in die ordentliche bischoeffliche gerichtbarkeit entdeckt, und aus dem pri-

mate, paebstlichen bullen, reichsconcordaten, friedenschlüssen, und aus dem von Sr. kurfürstlichen Durchlaucht zu Pfalz herrn Carl Theodor auf jüngeren walconvente gefürten veto gründlich widerlegt werden, mit beilagen A — F, von *Arminius Seld*, der beiden rechten Doktor, geweiht dem hochwürdigem herrn *Zoglio*, Erzbischoffe zu Athen 1787, 4. Die anfrage A stellet das collegialschreiben des kurfürstlichen collegiums an Kaiser Joseph II vom 19 Maerz 1764 wider die geistliche gerichtbarkeit des roemischen hofes, und dessen nunciaturen, welches von Sr. kurfürstl. Durchlaucht zu Pfalz herrn Carl Theodor vorzüglich erwirkt worden, dar; B) Schreiben des Kaisers Leopolds an seinen Minister in Rom, den Cardinal Medices, 1690, wider die paebstlichen Legaten; C) eidesformel, welche die paebstl. nuncien in Frankreich ablegen; D) edict der republic Genua vom 14 April 1760 wider den paebstlichen nuncius; E) Kurbrandenburg. votum, das aergliche scriptum, und die protestation des paebstlichen nuncius zu Coeln betr. abgeleget in conferentia evangelicorum. den 19 Febr. 1709; F) Kaiser Carls VI fürstellung an den P. bst durch den Grafen von Harrach. Minister zu Rom, wider Kur-Pfalz, und den paebstlichen nuncius zu Coeln, 1736.

pontifex romanus nouum legatum cum facultatibus Monachum
 versus misisset, et Monachi die 26 mensis maji 1786 sequens edi-
 ctum serenissimi Electoris Palatino - bavarici promulgatum esset:
 „ nachdem Se. paebstliche Heiligkeit den herrn erzbischoffen von
 „ Athen: Iulius Caesar Zoglio, um, an dem hiesigen kurfürstli-
 „ chen hoflager als nuncius ordinarius, und legatus apostolicus
 „ zu residiren, anher gesendet haben; als wird es jedermann zu
 „ dem ende kund gemachet, damit sich die kurfürstliche unter-
 „ thanen, und landeseinwohner in ihren angelegenheiten, wel-
 „ che vor diesem an die nunciaturen zu Wien, Coeln, und Lu-
 „ cern gegangen sind, hinfüro nicht mehr dorthin, sondern statt
 „ deren an die hiesige paebstliche nunciatur zu wenden wissen &c.

Huius rei nouitate, seu potius inuouatione perculsi archiprae-
 fules moguntinus, ac saliburgensis commoti sunt: de illa, atque
 inaudita iniquitate, iniuriaque, cum antea aures papae surdas pul-
 sassent, per epistolas humillimas anno c1786 ad augustif-
 simum Imperatorem romano-germanicum scriptas grauius con-
 questi sunt; quibus gloriosissimus et iustissimus Imperator JOSE-
 PHVS II. libertatis, et germanicae ecclesiae vindex, custos, pro-
 tector, defeusor, legitimusque assertor, excitatus fuit, molitiones
 nouas, et machinationes pontificias non solum retractare, verum
 etiam suppressere. Quamobrem die XII. mensis Octobris
 MDCCLXXXV rescriptum caesareum, circulare dictum, in vul-
 gus emanatum est, quod sic se habet: „ Mir ist von des Churfür-
 „ sten, und Erzbischofs zu Maintz liebden, so, wie von des
 „ Erzbischofs zu Salzburg liebden, umstaendlich vorgestellt wor-
 „ den, was dieselbe bei dem vorhaben des paebstlichen hofes,
 „ einen eigenen nuntius nach München abzuschicken, und sel-
 „ ben für die pfaelzischen, und bayerischen lande mit gleichen
 „ formaltaeten, wie jenen zu Köln, zu versehen, für eingriffe
 „ in die rechtmäßigen dioecesanrechte von dieser neuen nuntia-
 „ tur befürchten, und daher Meinen kaiserlichen schutz von Wien,
 „ als obersten schuzherrn der deutschen kirchen - verfassung,
 „ dawider ansehen. „ Gleich-

ni „ Gleichwie Jch in allen gelegenheiten gewohnt und stets
 „ beflissen bin, von meinen für das wohl, und die erhaltung
 „ des reichs in allen theilen seiner verfassung hegenden patrioti-
 „ schen, und landesvaeterlichen gefinnungen, die billigsten, und
 „ aufrichtigsten beweise zu geben; so bleib ich auch freund-brü-
 „ der- und gnaediglich gemeint, die bischoefflichen rechte in
 „ ihren sprengeln, als einen wesentlichen theil zur guten disci-
 „ plinar-verfassung, nicht allein vorzüglich aufrecht zu erhal-
 „ ten; sondern auch beizutragen: das die bischoeffe in alle dieje-
 „ nigen rechte, welche sie durch unerlaubete, und ihrer bestim-
 „ mung zuwider gehende vorfaelle verlohren haben moegen, wie-
 „ der nach der ursprünglich eingefürten, und durch jarhunderte
 „ beobachteten ordnung eingesezet werden.

„ Jch habe demnach, bei gelegenheit der vorerwehnten vor-
 „ stellung beschlossen, dem ganzen reiche diese meine oberzuschuz-
 „ herrliche gefinnung auf die billigste, und einleuchtenste art
 „ darzustellen, sofort dem paebstlichen stuhle erklæaren zu lassen,
 „ wie Jch niemal gestatten würde: das die Erz- und Bischoeffe
 „ im reiche in ihren von Gott, und der kirche ihnen eingeräum-
 „ ten dioecesan-rechten gestoeret werden, das Jch also die
 „ paebstlichen nuntien nur als paebstliche abgesande zu politischen,
 „ und jenen gegenstaenden geeignet erkenne, welche unmittelbar
 „ dem Pabste, als oberhaupte der kirche, zustehen; das Jch aber
 „ diesen nuntien weder jurisdiction- ausübung in geistlichen sa-
 „ chen, noch eine judicatur gestatten koenne; weswegen auch sol-
 „ che eben so wenig dem in Koeln m) schon befindlichen, als dem
 „ hier

m) Ipse eminentissimus archiepiscopus, celsissimus, ac serenissimus Elector coloniensis die XVIII mensis Decembris MDCCCLXXXV prohibuit omnibus praelatis, archidiaconis, decanis, parochis etc, vt nemo, quaecunque causa, titulus, seu nomen sit, ad legatos, seu nuncios refugiat, neque uisitationem, nec ordinationem per

nuncium admittat. Idem eminentissimus archipraesul et serenissimus Elector treuirenensis eodem fere tempore inhiuit, et quidem sequentibus verbis: „ nachdem Se. kaiserliche Majestaet alle gerichtbarkeit „ der paebstlichen nunciaturen in „ Teutschland abzuschaffen, und die „ ausübung derselben dem reiche „ ab-

„ hier zu Wien stehenden, noch einem andern irgendwo in
 „ Deutschland fürhin kommanden päpstlichen nuntius zustehenden,
 „ noch zugelassen werden sollen.

„ Da Ich diese meine gesinnungen Ewr. Liebden hiemit eröffne;
 „ so rufe Ich dieselben zugleich auf, alle ihre metropolitani-
 „ und dioecesan-rechte sowol für sich, als auch durch verstaendigung
 „ Ihrer suffraganen, dann bestehende exemte bischoeffe, gegen alle
 „ anfaelle aufrecht zu erhalten, und all dasjenige, was immer
 „ einschreitung, oder eingrif des päpstlichen hofes, oder dessen
 „ nuntien, wider solche rechte, und die gute ordnung seyn koennt;
 „ standhaft hindanzuhalten, worüber Ich zugleich demselben allen
 „ meinen kaiserlichen beistand freunde- und gnaediglich zusage.

„ Ich versehe mich jedoch hiebei: das in all jenem, was die
 „ beneficial-geschaeft betrifft, sich fürhin an dem klaren buchstaben
 „ der *concordata deutscher nation* gehalten werde, und verhoffe bei
 „ dieser meiner patriotischen absicht eben so die befoerderung der
 „ religion zu bezielen, als den geistlichen staenden, und bischoeffen
 „ des reichs überzeugende beweise meiner für die erhaltung der
 „ gesetze, und verfassungsmässigen zustandigkeiten, tragender
 „ bestaendigen sorgfalt, zu ertheilen. Ich verharre übrigens &c.

Wien, den 12ten October 1785.

JOSEPH.

§. I.

„ allein vorzubehalten geruhet haben; so fodert es das enge
 „ band, worin wir mit dem hoechsten Oberhaupte stehen, und die
 „ pflicht des gehorames: das wir dieses allerhoechste gesetz in
 „ Unserer Erzdioeces zur befolgung verkündigen lassen, mit dem
 „ gemessensten befehle: das in dem erzbischoefflich-trierischen
 „ Kirchsprengel es niemand wagen soll, in was immer für angelegenheiten,
 „ an den nuntius von Coeln zu recurriren; da im gegenteil alle,
 „ und jede an

„ ihren Bischof sich zu halten haben &c.“ His accedit der hirt-
 „ brief des herrn Maximilians Franz, Erzbischoffes und Kurfürstens zu
 „ Koeln, d. d. 4 mensis Febr. 1787, fol. item, widerlegung der in
 „ französischer sprache erschienenen historisch-theologisch- und
 „ kritischen bemerkungen über den erzbischoefflichen hirt-
 „ brief Sr. kurfürstlichen Durchlaucht zu Koeln, vom 4ten
 „ Hornung 1787, von einem freunde der warheit, Bonn 1787, 4.

§ I

Imperator august. est summum caput tum romani, cum germanici imperii.

Inter omnes constat: augustissimum imperatorem ab electoribus legitime electum imperio Romano-germanico, tanquam caput, praeesse, et absque pontificis vlla confirmatione verum, legitimum, summumque esse imperantem, maiestate, ac suprema potestate praeditum principem, quatenus lex regia illius potestati non obstat; pontifex tamen romanus nullam in eum habet auctoritatem. Titulus: *romanus imperator*, tribuit caesari potestatem in papam, urbemque romanam, et sic dictum patrimonium Petri.

Imperatorum igitur iura in imperium romanum, papam, et Romam adhuc habentur firma, eaque CAROLVS VI imperator, gloriosissimae memoriae, constanter, fortiter, iuste, prudenter, ac strenue non solum tuitus est, verum etiam illa vindicauit n). Ne dicam cum aliis iamiam, pontificem vasallum tum imperatoris, tum imperii romano-germanici, eique obnoxium esse o).

§ II

Imperator est protector, aduocatus ecclesiae christianae, et defensor.

Imperator romano-germanicus quidem defensor et propugnator ecclesiae romanae et pontificis esse vult p); nihilominus

B

etiam

n) B. G. STRVVIUS in corp. iur. publ. cap. II, p. 46, § 20, et cap. II, p. 15, § 4, IO. FRID. PFEFFINGER in notis ad *Vitriarii* institutiones iur. publ. vol. II, lib. II, tit. V, § I, n. 19. p. 1030 seq., BVDER l. d. in opusculis, p. 88—94, HENR. SAM. ECCHOLD de iure maiest. imperatoris rom. german. in regno german. Lips. 1687, 4, §. 3 seq.

o) IO. BODINVS de republica, *Francof.* MDXCIII, 8, lib. I, cap. 9, p. 213, THEOD. REINKING de regimine secul. et eccles. *Marburgi* MDCCXXXI, 4, lib. I, class. II, cap. V, n. 27, p. 59, HERM. CONRING de finibus imp. cap. XXI, p. 330, repertorium iur. publ. et feud. sub voce: *Papst.* p. 922 seq. § 5 seq.
p) Capitulatio caelarea nouiss. art. I, § 1, 2, 10, 11.

etiam iuratus promisit: libertatem ecclesiae germanicae, huiusque iura tutari, conservareque, quin etiam episcopos Germaniae aduersus pontificis romani nouitates, et conatus iniustos protegere, huiusque impetus frangere q). Vnde patet: eam imperatoris obligationem tantum particularem esse, nec in prauiudicium religionum in Germania publice approbatarum effectum habere debere, et quod eam pollicitationem caesaream attinet, ea non fidelitatis, sed protectionis gratia facta est, et adhuc hodie fit, adeoque dignitatem superiorem potius, quam imaginariam subiectionem demonstrat.

Ex quibus quilibet percipere potest: imperatorem esse vindicem et custodem libertatis germanicae, ideoque molimina pontificis, suae aulae, legatorumque papalium retractare debet, idque eo magis, quoniam capitulatio, et teutonicae ecclesiae libertas grauius illis violari existimatur r). Quo magis autem iura caesarea facta tecta ab omni periculo, detrimento et machinationibus conseruentur, eo maiorem curam, et cogitationem imperator in hanc rem confert, et eligit, constituitque protectorem nationis germanicae, natione Germanum, plerumque seniore purpuratum, siue cardinalem, Romae praesentem; absenti uero substituitur comprotector. Haec protectio Germaniae, ex mente viri

q) *ibid.* art. XIII, § 1 — 6. Notum quidem est: legatum pontificis articulo XIII capitulationis ab imperatore Carolo VII iuratae, paci osbruggensi et nono electoratu obnunciasse; sed fremitus murmurantis nuncii papalis nauci est habitus, vid. geschichte des interregni nach absterben Kaiser Carls VI, part. III, p. 454 seq. et Moser im teutschen staatsrecht, b. II, cap. 161, § 6 — 10, p. 461 seq. et in der staatshistorie Teutschlandes unter der regierung Sr. Kaiserlichen Majestaet Carls VII, *Ien.* 1743, 8, p. 58 seq. p. 233 seq.

r) Serrv. in corp. iur. publici imp. v. g. *Ienae* 1738, 4, cap. XI, § 34, p. 426, 427, obligantur etiam, inquit, imperatores ad conseruanda statuum iura in ecclesiasticis, ne scilicet in beneficijs, vel iuribus ecclesiasticis ultra pacta et modum procedant pontifices; praecipue, vt grauaminibus statuum hac de re medela adferatur. Hinc imperatori competit ius protectorem nationis germanicae constituendi, qui germanici iuris, contra paparum attentata, curam haberet, qui vigore capitulationis ipse Germanus esse debet etc., Nrrsch l. c. p. 101 — 106.

viri celeberrimi Io. GOTTLob. BOEHMII s), est procuratio rerum germanicarum in curia romana, in primisque consistorio, a cardinali, oriundo e Germania, suscepta. Officium huius protectoris est graue, quia illa negotia germanica, quae illi sunt demandata, non solum dignitates, verum etiam insignia totius imperii iura in sacris ecclesiarumque priuilegia comprehendit et attingit. Sunt quoque insuper multa alia negotia, quae magnae, arduaeque cogitationis indigent, in quibus rite gerendis munus protectoris, dignitasque, nec minus dexteritas manifeste conspici debet t).

§ III

Iura circa sacra ad imperatores spectant.

Quoniam ius publicum quoque in sacris, sacerdotibus, magistratibusque, praeter alia, consistit; inde affirmatissime contenditur: sacrorum etiam curam ad eum pertinere, ad quem summa totius reipublicae, atque imperii potestas spectat, ideoque ius sacrorum, quod modo circa externum religionis publice approbatae exercitium dirigendum, modo circa tranquillitatem ciuitatis, contemplatione religionis, conseruandam, versatur, cuiuslibet clauum reipublicae tenenti, ex summa potestate, et iure, et merito tribuitur, ita tamen, vt non vltius, quam siue religionis indoles concedit, siue salus ciuitatis efflagitat, sit extendendum. Nam alia sunt iura sacrorum maiestatica, alia collegialia, neque iura principum in ecclesiam sunt absoluta; sed limitibus maxime circumscripta, quos tum Deus, tum ecclesia ipsa posuit. Ergo nullus imperans, etsi ei, ob supremam inspectionem in reipublicam et collegia in eadem tribuenda, et concedenda sit potestas, ne quid in iisdem agatur saluti publicae contrarium, hincque ea determinare possit, quae ad ecclesiam respectum habent, ad rei-

B 2

pu-

s) de nationis german. in curia rom. protectione, *Lips.* 1763, 4, p. 19, 20, § 7. STECK I. m. § VI — X, p. 16 — 29, LYBOVICI de protectione ab imperatore ecclesiis vtriusque

religionis in Germania aequaliter debita, p. I — 36.
t) Conf. BOEHM I. d. § VIII — XIII, p. 21 seq.

publicae incolumitatem, tranquillitatem, et tutelam publicam; tamen in dogmata et capita fidei christianae, et quae ad internam religionis essentiam pertinent, nec non libertatem conscientiae respiciunt, neque habet imperium, nec coactionem in intellectum et internas mentis operationes u).

Interea ecclesia non omnino respublica ab imperio civili separata habenda est, multo magis ius circa sacra antistites publicae religionis, et magistratus initio penes imperatores fuit, hique iam iure naturali, vt reliqui reges et principes, religionem christianam consentes obstringunt, vt ecclesiam, quatenus visibilis est, atque externum collegium publice stabilitum constituit, protegant, defendant, propagent, et quantum in ipsis est, aduersus turbas, machinationes, lupos, falsosque doctores tueantur et conferuent, deinde antistites, ministros verbi diuini, et pastores idoneos, piosque ecclesiis praefici curent, ac probam educationem, modis omnibus promoueat v).

Hinc non solum imperatores romani veteres, tum gentiles, tum christiani curam religionis et iura sacrorum sibi vindicarunt; verum etiam francici, germanicique reges atque imperatores a Carolo magno ad Henricum VIII vsque, omni potestate regia in sacris vsi sunt, ac sacrum ordinem, inque hoc pontificem romanum

a) Ger. Noondt de religione ab imperio iure gentium libera, *Lugd. Bat.* 1706, 4, I. I. Moseri diss. de officio principis circa religionem et salutem aeternam subditorum, 1738, 4, et in opus. academ. (1714, 4), p. 165 — 181, eiusd. teutisches staatsrecht, part. III, p. 236 seq. p. 246 seq. p. 274 seq. et tr. von den kaiserlichen regierungsrechten, und sichten, part. I, 1772, 4, cap. XIII, p. 234 — 331.

v) Io. Henr. Felzti delibata iuris publici de fatiis iuris circa sacra in imperio rom. german. *Argent.* 1710,

Srrrvivs in corp. iur. publ. cap. XI, § VII, VIII. p. 399 seq. Ev. Ortovis oratio de iure imperatoris et statum imperii circa sacra, in volum. dissertationum iuris publici et privati, *Traj.* 1723, 4, p. 605 — 660, Kemmerichii introductio ad ius publicum imp. rom. german. *Wirteb.* 1721, 8, lib. V, cap. II, p. 704 seq. cap. IIII, p. 731 seq. viri ill. G. L. Boehmeri oratio de finibus iurisdictionis imperialis, quoad in causis eccles. competit, p. 8 seq. Iyst. Car. Wiesenhavery de iure maiestatis sacrorum dirigend. *Lips.* 1748, 4, p. 2 seq. § 2 seq.

num constituerunt, confirmarunt, eumque sibi obnoxium habuerunt w); quamvis summum ei honorem habuerint; nullam tamen in se ei concesserunt potestatem. Saepe de doctrina, crebro de vita clericorum emendanda actum est, saepe imperatores concilia convocarunt, et inter haec oecumenica, atque in iis omnia imperantis iura tractarunt. Praeterea illi potestatem legislativam circa sacra exercuerunt, et potestate iudiciali in sacris usi fuerunt, et quamvis maiestas imperatorum circa sacra per artificia pontificum, progredientibus aetatibus, sensim pedetentimque non parum perfracta et conquassata sit; nihilominus suprema potestas circa ius sacrorum imperatoribus romano-germanicis, limitibus salvis, non tantum quoad reliquias, v. g. electiones episcoporum Germaniae discordes, verum etiam quoad ea, quorum exercitium pontifici, episcopisque est tributum, atque imperio, vindicanda est, quamque catholici ordines imperii non modo seculares, sed etiam ecclesiastici in iura pontificia agnoscunt, dum papam, si officio suo deest, potestatem caesaream, aliorumque proculcare enititur, illudque violat, ab imperatoribus in ordinem redigi posse, nec non ordinum imperii iura contra pontificum conatus, et tentationes defendere debere pervincunt, ac statuunt, hocque imperatores efficere iurato hactenus confirmarunt x). Exempla iam iam que

w) ERN. SAL. CYPRIANI überzeugende belehrung vom urprung und wachsthum des papstthumes etc. 1719. et 1769, 8, p. 228 — 278, p. 298 — 330, E. OTTO l. m. p. 623 seq. eiusd. diss. de iure imperatoris circa electionem pontificis rom. *ibid.* p. 1 — 78, p. 648 seq. ESTOR de repulsa, seu potestate augusti, repellendi candidatum a pontificia dignitate, quod exclusivam vocant, vol. I, part. I comment. et opuscul. p. 154 — 168. MOSER im teutschen staatsrechte, part. III, cap. XL, p. 560 seq. et cap. XLI, XLII. v. a. CAR. GYLL. WIPPERMANN de funda-

mento et indole iuris exclusivae, maxime eius, quo caesar augustus hodiernum vti p. test. quando capitula germanica in eligendo praefule sunt occupata, *Rint.* 1767, 4; add. Domini Praefidis commentatio iur. publ. eccles. de iure constituendi pontifices atque antipontifices eccles. ab imperatoribus Romanorum etc. usurpato etc. p. 4 — 16, p. 22 — 36, p. 55 seq. KEMMERICH l. d. lib. V, cap. III, § 1 seq. p. 713 seq. et de iure principis circa dogmata fidei etc. *Jenae* 1730. 4.

x) Capitulatio caesarea nou. art. XIII, § 1 — 4.

que in promptu sunt omnibus, in primis circa nouum legatum pontificis Monachi constitutum, cuius contorsionem, et remotiorem archipraesules, et electores moguntinus, treuirensis, coloniensis, atque archiepiscopus salisburgenfis a Iosepho II, imperatore augusto, pio, vindice iuris sui circa sacra aduersus pontificem, reductore, restitutore et reformatore tum constantissimo, cum felicissimo, praecipue primum in suis regnis, et terris; nunc vero etiam in imperio germanico prompto ad redintegrandam, atque instaurandam libertatem Germaniae, ecclesiaeque catholicae inaeestimabilem, cum sensit molitiones pontificis et cleri romani, et praesertim, cum imperator ordinibus imperii et libertatem pretiosissimam et iustitiam, virtutem excellentissimam, iurauit, ac praeterea fundamenta iustitiae sunt, primum, vt ne cui noceatur, deinde communi vtilitati seruiatur, et denique ius suum cuique tribuatur. Insuper querimoniae (grauamina) nationis germanicae generatim, et singulatim querelae, nomine archiepiscopi, clerique moguntinensis, treuirensis, et coloniensis archiepiscopatus aduersus concordatorum nationis germanicae infractiones iactae ex legibus imperii, actis publicis, et speciatim comitorum consuetudinorum, aliorumque collectaneis constant y). Pontifices igitur roma-

y) Vid. recessus imperii augustinus anno 1010 subsignatus, tit. XLV, § 3, 1010XXX, § 9, 10, spirensis 1010XLIII, § 77, augustinus 1010XLVIII, § 13, querelae, *auisamenta constantiensis* dicta, Sigismundo imperatori a. 1010ccccxvi in concilio constantiensi ab ordinibus imperii exhibita, apud GOLDASTVM stat. et rescript. tom. I, p. 151, LÜNIGVM im teutschen reichs-archiv, part. gen. p. 53, Io. IOACH. MÜLLERVM im reichstags-theatro unter Kaiser Friderich V, vorstellung 1, cap. xxvii, p. 359 seq. *auisamenta moguntina*, quae tempore concilii

basiliensis concepta, anno 1010ccccxl Sigismundo imp. tradita, GOLDAST. l. c. p. 155, MÜLLER l. d. vorf. 1, cap. III, p. 52. In concilio quidem basiliensi ad has querimoniae (grauamina) nationis germanicae fuit responsum, GOLDAST. l. m. p. 202; attamen omnis medela non fuit adhibita, nec omnes conuestiones deploratae penitus e medio sunt sublatae. Cum vero pontifices concordata nationis germanicae infringere, ac saepius conciderent, Friderico III regnante anno 1010cccclvii septemviri conueniunt, grauamina nationis germanicae aduersus aulam pou-

romani Germanorum querelis in hunc usque diem illudunt, neque illis mederi volunt. En igitur, cur excitetur, remittat et renirefcat externum ius imperatorium circa sacra vetustum et competens, secundum leges imperii, pacificationes, capitulationes caetareas, concordata nationis germanicae (etsi concordata imperatoriae maiestati, ac praefulibus Germaniae catholicis iniuriosa, ac satis infausta, quin etiam damnosa sint; et si iis non omnes imperii ordines, calculum addiderunt z), atque instituta iuris publici in imperio germanico. Ius igitur decernendi in eiusmodi causis religionis, ecclesiarum teutonicarum catholicarum, aliisque omnino imperatori cum ordinum imperii consensu (in kraft kaiserlichen amtes), tribuendum est a), nec pontifices praescriptionis titulo aduersus caesarem, imperiumque romano-germanicum teueri valent. Nam illa obnunciationibus interpositis tum imperatorum, tum ordinum imperii saepenumero interrupta est, et usurpationem, et affectationem iusto titulo, ac recta ratione destitutam nulla cuiuscumque temporis praescriptio firmat. Quocirca

extor-

pontificiam collegerunt, eaque caesari exhibuerunt. Deinde ordines imperii decem grauamina, vna cum remediis et auxiliamentis anno 1109 Maximiliano I imp. proposuerunt; quibus postea centum grauamina nationis germanicae accesserunt, et Noribergae anno 1109 pontificis nuncio tradita fuerunt. STRVV. in corp. iur. publ. cap. XI. § XIII—XVI. p. 411, 412. MOSER in teutschen staatsrechte, part. I. p. 354, 390, seq. et additamentor. part. I. p. 124; part. III, cap. XLII. part. VIII, p. 453. idem von Teutschland und dessen staatsverfassung (1766), cap. XX. p. 370 seq., et von den kaiserlichen regierungsrechten etc. (1772), cap. XIII, p. 236 seq. p. 244 seq. part. I.

z) Teste FRANC. ZYPARO lib. III iur. pontific. noui, tit. de institut. HENR LINKIO, de concordatis german. *Altorf.* 1690. et *lenae* 1718, 4, cap. III, n. 1—22, n. 26, p. 53 seq. p. 66. MOSERO von Teutschland u. d. dessen staatsverfassung, cap. XX. § 7 seq. p. 375 seq. p. 387, § 10. E OTTONE I. m. p. 640. SCHLOERIO diss. iur. publ. eccles. ad concordata Germaniae etc., cap. I, § 6. § 18 seq. cap. II. § 2, 4, p. 40 seq. p. 48 seq. CHRISTOPH. WILH. KOCH. de collatione dignit. ac benefic. in imp. r. germ. *Argent.* 1762, 4, p. 77—90, viro III, HORIXIO in concordatis integris nation. german. etc., p. 14—18, p. 75—82. R. i. august. 1530, § 9, 10, spirensis 1544, § 77, august. 1548, § 13.

extorta, auulsa, affectata, ac subtracta non modo iure reuocari, verum etiam vindicari possunt, prout augustissimus imperator IOSEPHVS II quoque in supra memorato edicto circulari declarauit, significauit, ac seuerè dixit. Quod si igitur concordata nationis germanicae a pontificibus non seruantur, nec illi his, tanquam pactionibus et transactionibus stricte ac sanctè standis, obligationem tribuere volunt, sicut v. g. Benedictus XIII P. in literis die 16 mensis Decembris 1791 ad episcopum leodiensem datis declarauit, tunc illa neque imperatorem, nec ordines imperii obfringunt; sed paroemiae locus est: fidem frangenti fides frangatur eidem b). Concordata nationis germanicae igitur, vt sanctè seruentur, aequè imperatori, ac toti ordinum imperii corpori, et praecipue collegio electorali curae esse debet c).

§ IIII

Imperator augustus afflictæ ecclesiae germanicae catholicae mederi valet.

Imperator romano-germanicus grauitate muneris, atque imperio officii supremo, cui ab eo, tanquam a summo aduocato, defensore, custode, et recuperatore libertatis, praecipue circa ecclesiam germanicam, eiusque praesules, satisfaciendum est, dum iura eius pactis publicis, atque institutis diuinis sunt quaesita, et comparata, salua, incolumiaque conseruanda et redintegranda, idcirco

b) CHRIST. WILDVOGEL confil. CLXVII, n. 13, p. 352. BOEHMER tom. I, part. II, confil. XLIII; n. 20, 21, p. 199, FRID. VLR. PESTEL de cauta adplicatione paroemiae: fidem frangenti fides frangatur eidem, *Rint.* 1742, 4, §4, ESTOR von freiheit der teutschen kirchen, p. 375, 378, p. 444, III, IIII, p. 508, 511, 532, 670, 672, 741, 751.

c) Vir celeberrimus IO STEPH. PÜTTER vol. I auserlesener rechtsfaelle etc.,

respons. XXVII, p. 316, n. 89, 90, IO. VLR. L. B. DE CRAMER in wezl. nebenstunden, part. XLVIII, p. 20-57, part. L, p. 12 — 110, part. LXXXV, p. 105 seq. part. XCVIII, p. 27 seq. p. 63 seq. part. CXXI, p. 1 — 90, v. c. IO. AVG. REVSS part. III, n. IIII, p. 214 seq. part. IIII, sect. XVII, p. 339 seq. der teutschen staatskanzlei, de iurisdictione in causis circa concordatorum litigiosis, SCHLOER I. d. p. 126, 127.

circo auctoritatem suam penes papam romanum interponere, et concurrere potest, ne quid pontifex romanus in curia sua, neque in tribunalibus suscipiat, nec molliatur, quod concordatis nationis germanicae, et ecclesiae teutonicae privilegiis, iuribus, moribusque maiorum patriis repugnat, nec ex incommodis aliorum sua comparet commoda. Nam ecclesia Germaniae catholica, eiusque iura maxime differunt ab ecclesia italica, quin etiam episcopi Germaniae multum distant ab episcopis Italiae, aliorumque regnorum exterorum d). Quamvis episcopi sint principes, et principatum suum per matrimonium spirituale cum ecclesiis suis, media consecratione, vnctione, ac secuta confirmatione, consummatum nanciscantur, quo personae sacrae sunt; nihilominus episcopi germanici sine medio imperio teutonico subiecti non solum ecclesiastici, verum etiam mundani principes et vasalli (cum ex liberalitate imperatorum territoria adquisierunt); suffragiis, ac sessionibus in comitiis gaudentes, dioecesibus imperantes, atque in ecclesiasticis, secundum principia religionis, pontificem romanum superiorem, tanquam primarium, agnoscentes sunt. Vnde colligi potest, iis non omnia iuris pontificii praecepta iuste et legitime in Germania adplicari posse. Ex electione habent ius quaesitum proprium episcopi, nec confirmatio legitime electis, nisi iniuste, denegari potest, quin etiam in Germania, Francia, Britannia etc. ea participes sunt iurisdictionis ecclesiasticae; non tamen eorum actuum, qui ad iura ordinis spectant e); insuper dicuntur iudices, seu magistratus ordinarii, seu principales, quoniam imperium sacrum exercent in suis dioecesibus, siue territoriis, et quidem non cumulatiue, sed priuatiue, et *proprio iure*; neutiquam benefi-

d) Io. SCHILTER de libertate ecclesiarum Germaniae, *Ienae* 1683, 4. ESTOR de iuribus episcopi catholici in Germania, *Ienae* 1740, 4. § 7 seqq. p. 12 seq. BYDER I. m. *Conring* ad *Iac. Lampadium* de republica rom. Germ., *Helmsf.* 1671, 4. part. III, cap. VI, § 10.

e) c. 28, cap. 44, X, de elect. cap. I, X, de auctor. et vsu pallii. In Germania duplex territorium ad eos pertinet, videlicet sacrum et mundanum. BYDER de capitulationibus episcoporum Germaniae, *Ienae* 1737, 4. § 1 seq. p. 3 seq. § XVIII seq. p. 39 seq.

ficio alieno f). Habent igitur antiftites facrorum christianorum iurisdictionem, ius dioecesanum, seu legem dioecesanam, et iura status; item, iis suprema inspectio in clericos, facultas visitandi, corrigendi et puniendi, saluis tamen pontificis iuribus legitime adq̄uisitis, tribuitur. Quod si vero episcopi sunt principes ecclesiastici, inde liquet: iurisdictionem ordinariam ecclesiasticam in totis episcopatibus suis priuatiue, et si subordinate, exclusis vicariis alienae dominationis, ad eos spectare, et emolumentis ex iurisdictione prouenientibus gaudere. Quibus in Germania accedunt fructus feudorum, et iura eximia territoriorum, quibus ordines imperii vtuntur, et si ad iurisdictionem, addita lege dioecesana, respicimus, ad eam, praeter cetera iura facultas inflituenti et destituendi, censuras ecclesiasticas omnibus dioecesanis tum clericis, cum mundanis, siue laicis, infligendi, absoluenti ab iis, itemque excommunicatione, atque interdicto liberandi g); beneficia conferendi, dispensandi h), confirmandi, et postulationem admit-

- f) cap. 6, X, de statu monach. cap. 7, de offic. iud. ordin. in 6, concil. tridentini sess. XIII, cap. VII, sess. XXIII, c. XX, BYDER de iuramentis principum eccles. s. r. i. germanici, *Iena* 1748. 4. § 1 — 44, p. 1 seqq. Illud iusiurandum oppugnatur a capitulis, aliisque, *ibid.* § 6, p. 8 seq. § 14. p. 15. § 17. p. 22 seq. § 19, p. 30, § 27 seq.
- g) CASP. ZIEGLER de episcopis etc., *Norimb.* 1686. 4, part. III, cap. XXI, § XI seq. p. 731 seq. ROV. KOENIG in principiis iur. canon. lib. V, tit. XXXVIII, § X, p. 176.
- h) Potestas pontificis circa dispensationes quidem liberior, quam episcoporum censetur, et quidem illam alii ad iurisdictionem ecclesiasticam, alii eam ad legem dioecesanam referunt. Incertum hoc diuersitas tradentium

facit. De his autem ego nullam in partem disputo. Hoc autem verum est: in concilio tridentino sess. XXIII de reform. matrim. c. V, expresse prohibitum esse: vt in secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos principes, et ob publicam causam etc; attamen VITVS PICHLER in iure canon. practice explicato etc.; *Ingolst.* 1746, fol. lib. III, tit. XIII, decis. DXXXVII, p. 552 seq. autumat: longe probabilius esse, in gradu tertio, etiam si mixtus sit cum secundo ex eodem communi stipite, posse episcopum, cui dispensandi potestas generatim delegata sit in tertio et quarto gradu, simplici et mixto, dispensare etc. Addatur ZEG. BERN. VAN ESPEN in iure eccles. vniuerso, tom. I, part. II, sect. I, tit. XIII, p. 595 — 597, n.

admittendi praelatorum mediatorum, referri solet, et quae sunt reliqua. Quod autem ad claves ligantes, et solucentes attinet, ex sacra scriptura satis perspectum et cognitum est, eas non soli Petro, apostolo, sed omnibus apostolis a Christo, nostro Salvatore diuino, et per consequentiam episcopis, illorum successoribus, traditas et conceditas esse, quod etiam eminentissimi archipraefules in conuento Emsae inuito, iure, et merito § 1, 2, asseruerunt. Claves autem regni coelorum generatim omnem facultatem et potestatem officii sacri designant, scilicet praedicandi euangelii, remittendi, et retinendi peccata, administrandique sacramenta, pro populo orandi, populum ad orandum excitandi, modumque precationum docendi etc. i).

C 2 uendi

n. 12 — 19 (*Colon. 1777 fol.*) qui ex concilii tridentini sessione XXV, c. 18, argumentis docet: episcopos habere liberam dispensandi auctoritatem, si salus animarum, seu charitas, seu necessitas proximi id requirat, et hisce alias adiecit exceptiones pro episcoporum iure dispensandi. LVD. ENGEL in collegio vniuersi iuris canon. *Salisb.* 1693, 4, lib. I, tit. XXXIII, n. 35, p. 203, tradit: episcopum posse in sua dioecesi, quae s. pontifex in tota ecclesia, nisi reperiantur specialiter excepta etc., et episcopum circa iura episcopalia habere fundatam intentionem in iure dispensandi, et sepositis priuilegiis et consuetudinibus episcopo dispensationem competere, quando ei a lege, siue canone expresse, vel tacite permittitur etc., p. 207 seq. n. 49 seq. Idem sentit ANACL. REIFFENSTVEL in iure canon. vniuerso, tom. I, *Ingolst.* 1739, fol. lib. I, tit. II, § XVII, p. 169 seq. n. 466 seq. vide quoque commentariolum, sub

titulo: wem steht in der catholischen kirche das recht zu, in geistlichen sachen zu dispensiren? ein versuch von einem Teutschen, 1787, 8, p. 5 — 61, KOENIG in principiis iur. canon. *Salisb.* 1725, 4, lib. I, tit. II, n. 31, p. 29, tit. XXVIII, n. 20, p. 147, lib. V, tit. XXXVIII, § X, p. 176. Statuta ecclesiae germanicae ab imperatore et pontifice confirmatae nullam admittunt dispensationem; vid. quoque REINFELD l. m. p. 27 seq.

i) VAN ESPEN l. c. tom. I, part. I, tit. XVI, cap. I, § 12, p. 143, IO. FECHTIVS de clauae ligante et soluente, sect. I, § 14, CHRISTOPH. MATTH. PFAFF in originibus eccles. cap. I de iure eccles. a Christo condito, ecclesiaeque tradito, p. 19 seq. widerlegung der in franzoesischer sprache erschienenen histor. theol. und critischen bemerkungen über den erzbischoeflichen hirtensbrief Sr. kurfürstlichen Durchlaucht zu Coeln vom 4ten Hornung 1787, p.

uendi archiepiscopi moguntinus, treuirensis; colonienfis et falis-
 burgenfis in pactione emfana § II potestatem difpenfandi deri-
 uant. Hi archipraefules funt quoque epifcopi in fuis diocefibus,
 atque in eis iuribus propriis gaudent ecclefiafticis ac facris, fimul-
 que, tanquam metropolitani, fruuntur variis praerogatiuis fuper
 alios epifcopos, quae quidem ad apoftolos auctores referri neque-
 unt; fed ex vfu deriuandae funt. Inter eas praecipua videtur: ius
 ordinandi, feu confecrandi epifcopos fuarum prouinciarum. De-
 inde, archiepifcopi in certis caufis funt iudices ordinarii fuorum
 fuffraganeorum epifcoporum, iudices quoque in partibus dari
 debent. Nam querelae epifcoporum, fecundum canonum decre-
 ta, ac fcita ad metropolitanos deferendae, quod etiam in prima
 infantia, feu primo foro, locum habere potefl. Praeterea illi
 contra epifcopos per cenfuras procedere queunt; concilium ta-
 men tridentinum eorum auctoritatem in caufis epifcoporum quo-
 dammodo immunuit et attenuauit. Nihilominus appellaciones in
 caufis litigiofis totius prouinciae immediate ad eos, tanquam fu-
 periores, a fuffraganeis, aut eorum officialibus, deuoluuntur.
 Manent igitur illi etiam hodie superiores fuorum fuffraganeorum;
 quin imo caufae ex fola horum negligentia ad eos tranfeunt, et
 fuper defectu in officio epifcopali fuffraganeos fuos monere, eos-
 que corrigere debent. Nam fynodus tridentina auctoritatem me-
 tropolitanorum in fupplendis defectibus fuffraganeorum agno-
 uit k). Quibus accedit: quod praefides ecclefiae romanae nonnullis
 metro-

p. 5 feqq. p. 17 feq. p. 25, 26, REIN-
 FELD l. m. p. 21 feq. Vir reuerend.
 IYSE. FEBRONIVS de ftatu ecclefiae,
 et legitima poteflate romani pontifi-
 cis (1765, 4), p. 319, p. 473, 583.
 Clanes non debent efle medium cap-
 tandi lucrum mundaenum, aut tem-
 porale.
 k) cap. I, X, de offic. legati; VAN
 ESPEN l. d. part. I, tit. XVIII,
 cap. I, n. 2, p. 162, cap. III, n. 1 -
 5; II, 12, 14, p. 165, 166, cap. V,

n. 3 feq. p. 167, cap. VI, p. 168, 169,
 et part. III, tit. de appellat. REIN-
 FENSTVEL l. m. part. I, lib. I, tit.
 X, n. 9 feq. p. 364 feq. tit. XXXI,
 n. 34 feq. p. 503 feq. ENGEL l. c.
 lib. I, tit. XXXIII, n. 25 - 31, p.
 199 feq. IO. IAC. MASCOVIUS et
 IO. FRID. MAGER de primatibus
 metropolitans et reliquis epifcopis
 ecclefiae german. *Lips.* 1729, 4,
 § 8 - 58, p. 11 feq. FEBRONIVS
 l. m. part. II, p. 261, p. 310.

metropolitanis honorem legationis perpetuae tribuerint, qui inde *legati nati* appellantur, vipote per ipsam dignitatis suae, sine nouo pontificis concessu, eum titulum nacti. Hi omnino ceu vicarii paparum romanorum habentur, nec eorum auctoritas per aduentum legati a latere extinguitur 1). Inter hos tantum nominare liceat: quem loco patris patriae religiose ac summa, humillimaque pietate veneror, eminentissimum archiepiscopum, atque electorem coloniensem celsissimum m), et archiepiscopum salisburgensem n). Cum igitur antea laudati archipraesules primarii episcopi Germaniae sunt, eorum magni interest, vt iura ecclesiae germanicae integra ac salua aduersus pontificis romani nouitates conferuerunt, itemque redintegrentur, quod imperator augustissimus efficere, secundum legem regiam iureiurando confirmatam obstrictus est (§ II). Fundamenta ab archipraesulibus et episcopis Germaniae contra nouum nuncium pontificis romani Monachi constitutum potissimum ex rescripto ministrorum a cancellario salisburgensi L. B. DE KIRSINGER delineato, quod in literis ad negotia eminentissimi archiepiscopi salisburgensis Monachi agentem et gerentem die V mensis Iunii 1786 missis continetur, colligi possunt, quae sic se habent: — — — die durch dessen (noui nuncii papalis) anstellung im teutschen reiche, und in der teutschen kirche erregte bewegungen haetten sich dermalen nicht gemindert, sondern vermehret. Die ganze teutsche kirche habe sich schon vor einem jahre zur abwendung der zu besorgenden nachtheile an Se. paepstliche heiligkeit gewendet; da habe man aber jenes nicht erhalten, was man mit billigkeit haette erwarten koennen. Man habe daher vorstellungen an kaiserliche Majestaet ge-

1) PETR. ANDR. GAMBARVS in tr. de officio et potestate legati de latere, lib. I, p. 13. et lib. VIII, n. 8, VAN ESPEN l. d. part. I, tit. XXI, cap. II, n. 9, p. 190.

m) Viri ill. GE. LVD. BOEHMERI origines praecipuorum iurium archiepiscopi et f. r. i. electoris colonien-
sis, *Goett.* 1753, 4, § 9, p. 27, 28,

LÜNIG in spicileg. eccles. cont. I, p. 254. Fuerunt quoque olim archipraesules colonientes purpurati. cardinales dicti ad titulum S. Ioannis ante portam latinam. BOEHMER l. d. p. 31, 32, § XI.

n) PFEFFINGER ad VITRIAR. vol. I, lib. I, tit. XV, § XII, c, p. 1165.

gebracht, welche der teutschen kirche ihren schutz, und handhabung ihrer zuftaendigkeiten zugesichert haetten. Die erfcheinung des paepflichen nuncius sei eine gemeinfame sache aller teutschen erz- und bischoeffe, der ganzen teutschen kirche, des Kaisers, und des teutschen reiches. Der herr erzbischof zu Salzburg finde sich nur darin vorzüglich mitbetroffen: das gerade in Ihrem erzbistume, und metropolitan-sprengel, der herr *nuncius*, wie es scheine, mit facultaeten begabet, den siz genommen habe. Der herr erzbischof koenne daher auf das schreiben des herrn nuncius nicht eher antworten, als bis Sie sich hierüber mit den herren erz- und bischoeffen in dieser gemeinsamen sache würden benommen, und von kaiserlicher Majestaet einen weiteren fingerzeig erhalten haben. Man miskenne zwar jene bischoeffliche unterordnung nicht, welche man Sr. paepflichen heiligkeit, als dem mittelpuncte kirchlicher vereinigung schuldig sei; man dürfe aber auch, als bischof, den rechten einer ganzen nation, einer ganzen teutschen kirche im allgemeinen, und jeder erz- auch bischoefflichen kirche insbesondere nichts vergeben. Bei einer bevorstehenden unterredung mit den rheinischen erz- und bischoeffen werde es sich ergeben: wie die errichtung einer neuen nunciatur in München, vorausgesetzt: das sie solche facultaeten behaupte, angesehen werde. — Bis dahin, und bis zur wiederkunft kaiserlicher Majestaet nach Wien, um auch hoechstdero gefinnungen darüber einholen zu koennen, moege der herr nuncius die weitere antwort erwarten. Allenfalls sei auch demselben, da das salzburgische benemen sich immer durch offenmütigkeit ausgezeichnet habe, vom gegenwaertigen rescrite abschrift zu ertheilen &c.

§ V

Nuncii pontificis romani in Germania cum facultatibus praediti per imperatorem aug. ad implorationem catholicorum antistitum sacrorum iure arcevi possunt.

Archipraesules et episcopi Germaniae exercent iurisdictionem ecclesiasticam priuatiue, et si subordinate, in suis dioecesibus, tanquam

quam principes, proprio iure, neutiquam alieno beneficio, nec cumulatiue (§ IIII). Quod si vero ad illos iurisdictio episcopalis proprio iure pertinet, tunc illi ex eo argumento ius quaesitum non solum comparatum, verum etiam firmum, ac stabilitum habent, quod neque imperator, nec pontifex romanus iis sine iusta et probata causa auferre possunt o); multo magis imperator, qui defensionem ecclesiae germanicae promisit, illam etiam praestare debet p). Quilibet coetus et grex fidelium christianorum suum pastorem proprium, non mercenarium, habere debet. Christus, primarius pastor, neque apostolum apostolorum, nec episcopum episcoporum constituit, nec Petrus apostolus episcopus episcoporum, sed sodalis et frater fratrum in Christo, adminiculator, et quasi administer in sacris faciendis, concionibus, cultus diuini gratia, habendis, absque imperio, ac sine iurisditione esse voluit, et debuit q), nec Christus iurisditionem in hoc mundo exercuit, sed docuit r). Doctrina verbi diuini cum nullo imperio, nec iurisditione est coniuncta. Cum autem praeses ecclesiae romanae reliquos episcopos nomine *fratrum* appellat, atque insignit, eos quoque vt fratres amare, fraternumque amorem demonstrare debet s). Pares enim pares sunt inter se praeter principem dignitate; attamen dominatus in ecclesia christiana, secundum doctrinam Christi, apo-

o) cap. 2, X, de constitut. L. II 7. de reg. iur. SAM. STRYK de abusu iur. quaesiti, cap. I, n. 29 — 32.

p) IOACH. MUNSINGER A FRYN-DECK cent. II, obseru. XVIII.

q) I Petri II, 13, V, 1 — 4.

r) Mathaei XX, 25 — 28, Marci X, 42 — 45, Lucae XXII, 24 — 30, Ioannes XIII, 14 — 17. Petrus igitur magister et praeceptor reliquorum apostolorum non fuit, FEBRONIVS de statu ecclesiae etc., part. I, p. 24, 27, et si solum Petrus, episcopus romanus, vt perhibent, fuit,

praeful ecclesiae germanicae non exitit.

s) W. A. LAUTERBACH de singulari fratrum iure, *Tüb.* 1659, 4, part. I, § 7, p. 5, 6. Episcopi omnes auctoritate aequales sunt, FEBRONIVS l. m. part. I, p. 161, 537 seq. p. 631, et part. II, p. 45. Pontifex romanus quidem caput ecclesiae catholicae dicitur: attamen non indefinite, nec absque limitibus. FEBRONIVS l. d. part. I, p. 178, 183, 185, 237, neque vniuersalis apostolus, nec episcopus episcoporum habetur, *idem* p. 138, 147, 151, 201, 436, 538, 551, part. II, p. 380, 416, 536 seq.

apostolorumque, non est tolerandus. Nam in dominatu est seruitus; ecclesia autem libera esse debet; romani vero pontifices eam seruam facere student; sunt et manent tamen episcopi in vniuersalibus conciliis veri iudices communes, neququam ministri, aut officiales papae, nec eorum iura ab origine ad eos pertinentia praescribi possunt, nec casus pontifici reueruati sunt effectus iuris monarchici, nec huc pertinent. t). Ius igitur publicum ecclesiasticum mutare non est in potestate pontificis, nec concurrentem iurisdictionem cum episcopis, aut archipraefulis in suis dioecibus habet; sed episcopatus plenitudinem sacerdotii et pastoralis muneris perfectionem comprehendit; iurisdictione episcoporum in dioecibus suis ad eos absque limitibus spectat, et dispensandi facultate gaudet. Potestas igitur episcoporum scindi, aut dissociari nequit. Nihil de suis iuribus cedere valent, multo magis in sua iura pontifici dimissa, propter eorundem abusum, redire possunt u). Ne dicam, illum concessum praefulum iis non obesse, nec pro aliquo praeiudicio valere. Illi enim non sunt successores vniuersales, sed singulares antecessorum suorum. Igitur horum facta praestare non tenentur. Ergo, quando praeful ecclesiae romanae episcopis ecclesiae germanicae ius suum non tribuit, sed perturbato ordine illud violat, vicarios sedis papalis cum facultatibus iis aliqua ex parte obtrudere molitur, qui illorum iura ecclesiastica, voluntarias, et contentiosas iurisdictiones, collationes beneficiorum etc., per abusus iniquos subtrahere, infringere, et debilitare, atque in id incumbere solent, vt iurisdictiones imperii turbent, instantias et appellationes contra leges imperii amplificent; quamuis de abolendo hoc abusu consilia agitata sint, ac feruerrima poena, praecipue circa appellationes in causis ciuilibus, in

t) VAN ESPEN l. c. part. II, tit. XXIII, cap. II, FEBRONIVS l. d. part. I, p. 308, part. II, p. 107, 283, 314 seq. 483, 485, part. III, p. 276. Leges pontificum in Germania absque placito validae non habentur.
u) FEBRONIVS l. m. part. II, p. 240,

245, 257, 274, 275, 288, 315, 324, 480, 545, 546, part. III, p. 130, 150, 155. Legati et nuncii ordinarios in suis iurisdictionibus turbare non debent. VAN ESPEN, part. I, tit. XXI, cap. III, n. I, p. 194, HEIMBURG l. c. p. 16, 18, 25 seq.

in contravenientes statuta w); nihilofecius nuncii nec hodie defunt, contra leges imperii appellationes in causis ciuilibus sibi vindicare, prout exempla docent x). Quod si vero nuncii pontificii veniunt contra leges imperii inhibentes et poenales, quibus in terris catholicorum germanicorum circa causas mundanas iurisdictionis penitus adempta, et interdicta est, neque appellationes, nec recursus in hisce controuerfiis ad pontificem romanum dirigi debent y), tunc ob has, multasque alias causas, et cetera mala, quae ab aduentu nunciorum toti reipublicae imminerè solent, legati, et nuncii pontificis romani, cum facultatibus non sunt admittendi, nec ad Germaniam accessus iis est concedendus; sed si tanquam ministri papae romani cum consensu, v. g. ad aulam caesaream, archiepiscoporum, aliorumue ordinum imperii venire volunt, tunc nullam iurisdictionem in Germania exercere debent; si autem assensus iis denegatur, tunc ab aditu excluduntur, nec aduentare possunt, quod etiam in pluribus regnis, aliisque principatibus vsu obtinet z); quin etiam exempla non desunt, ex quibus

D
bus

w) R. i. 1654, § 164, capitulatio caesar. art. XIII, § 4, IO. PET. DE LYDEWIG in diurnis hallens. de anno 1737, n. 25. Vid. IO. FRID. GEORGII historia contentionis inter imperium et sacerdotium, p. 522 seq. IO. EL. LEOP. HERVARTI diss. sub praesid. KEMMERICHI Ienae 1736 habita, de iudiciis nunciaturae, quam vocant apostolicae, in Germania, ad capitulat. caesar. art. XIII, cap. II, p. 50 seq.

x) FABER in europaeischer staatskanzellei, part. III, p. 656, DE CRAMER in wezl. nebenstunden, part. I, p. 169 seq. part. XLIII, p. 67 seq. 116, part. XLVIII, p. I seq. part. LXXXIII, p. 13 seq. beitraege, part. I, p. 114, vol. III, obseru. CIOLIV, p. 232 seq. vol. V, obseru.

MCCCXXXVIII, p. 159, p. 195, BOEHMER. in iure eccles. protest. lib. I, tit. XXX, § XIII, XIII, XV seq.

y) ESTOR de appellationibus ad curiam rom. Ienae 1751, 4, et von freiheit der teutschen kirchen, p. 502, 536, 563 seq. MOSER in teutschen staatsrechte, part. VIII, p. 426, § 14 seq. HERVART. l. d. cap. II, § 2, p. 50 seq. § 3, p. 54 seq. § 4, p. 57 seq. § 5, p. 60.

z) STEPH. BALZIVS in not. ad epist. 84, in fine, BOEHMER, in iure eccl. protest. lib. I, tit. XXX, § XI seq. ESTOR von freiheit der teutschen kirchen, p. 653. Quando igitur legati papales tantum vt nuncii mittuntur, tunc ad referenda mandata pontificum, sicque ad expedendum nudum ministerium, absque

bus patet: imperatores romano-germanicos legatos pontificis romani a Germania ex iustis causis procripsisse, ac nouitatibus se opposuisse a). Omnino sacratissimi caesaris, libertatis germanicae statoris, aequae, ac procerum interest, tum euangelicorum, cum catholicorum, ne isto latius iura papae per nuncios pontificios in Germania contra instituta, pacta conuenta, et mores patrios extendantur. Iamdudum ob incoepa, conatusque paparum iustae Germanorum enatae sunt querelae, atque operae pretium visum est: augustissimum imperatorem, ad medelam illis parandam et obicem insolentiae, atque impetui huiusmodi pontificum et nunciorum ponendum, per legem regiam obstringere, quod etiam factum est. Vnde conclusio legitima ex necessaria consecutione conficitur: officium caesaris augustissimi esse: afflictam et fere profirata libertatem ecclesiae germanicae defendere, et protegere, primatum romanum ad iustos limites reducere, eiusdem, et nunciorum machinationibus iniquis resistere, disciplinam antiquam procurare, iura archiepiscoporum, et praesulum tentionicorum integra conseruare, cum praesul ecclesiae romanae ea laedere non debet, illaque innouare et instaurare b); quin etiam defensio caesarea aduersus censuras iniustas implorari potest. Nam Pius papa sextus ipse in literis ad episcopum et principem imperii frisingensem datis imperatorem augustum, vt aduocatum, et imperii defensorem, agnoscit. Ergo ille caesaris iura praeclara, luculentaque, tanquam vindicis, custodis ac statoris circa libertatem, at-

que vlla iurisdictione constituti habentur. Quod autem pontifex iuste et legitime facere nequit, nec eius legatis licitum est. Add. HEIMBVRG l. d. p. 48, 49, § 46, HERMANN l. m. p. 4 seq. p. II seq. p. 16 seq. § 18, p. 34.
 2) STRVVIVS in corp. iur. publ. r. g. cap. XXVIII, § XXXV, p. 915, cap. XXVIII, p. 1099, 1100, KEMMERICH et HERVART l. d. cap. II, § 5, p. 60 seq.

b) FEBRONIVS l. m. part. II, p. 132, 222, 572, 625, part. III, p. 161, 255, 261, 276, 357, 362, MOSER im teutschen staatsrechte, part. III, cap. 24 — 26, p. 274 seq. part. III, cap. 43, part. VIII, lib. II, cap. 157, p. 410, 411, § 57, cap. 159, § 19 seq. p. 430 seq. cap. 161, p. 453 seq. § 2 seq. ESTOR von freiheit der teutschen kirchen, p. 254, § 302, p. 263, § 315.

que ecclesiam germanicam, quoque agnoscere, respicere, et probare debet. Illud autem negatur: capitulationes caesareas evidenter convincere: nuncios in Germania debere et posse libere exercere iurisdictionem s. sedis nomine. Receptio nunciorum in Germania suo cuiuscunque iure, et de voluntate libera semper tum a caesare, cum electore colonienti concessa est; nequaquam similiter archipraesul moguntinus, et episcopi bambergensis et herbipolitanus etc. assenserunt illis.

§ VI

De quibusnam nunciis pontificiis hic sermo est?

Legati, apostolici dicti, varii generis sunt; at vero tractationem specierum omnium mihi non assumo, nec in animo mihi est; sed ante oculos tantum pono eos nuncios pontificis romani, qui extra ordinem purpuratorum (cardinalium) in prouincias, aulase cum mandato, ac facultate iura quaedam papalia in illis exercendi mittuntur c).

§ VII

Quaenam requiruntur ab hisce nunciis?

Legati et nuncii considerantur vt mandatarii; vnde consequitur: vt, praeter alia instrumenta legitima exhibenda, vt illi parati de mandato, atque instructi literis, quas vocant credentiales, sint d). Deficientibus autem illis, repudiandi sunt. Minime

D 2

- c) KEMMERICH et HERVART l. m. cap. I, § 1, p. 5. Diuisiones legatorum et nunciorum pontificiorum exposuerunt fere omnes in suis commentariis et elementis iuris canonico-pontificii, vt c. REIFFENSTVELL l. c. lib. I, tit. XXX, p. 433, FRANC. SCHMALZGRUEBER lib. I, tit. XXX, PICHLER l. m. lib. I,

tit. XXX, KOENIG l. c. lib. I, tit. XXX, ENGEL l. m. p. 168 — 173, VAN ESPEN l. d. part. I, tit. XXI, p. 187, 188, ceteriq.

- d) ESTOR de iure possendi literas, quas vocant credentiales, a legatis, *Leipae* 1740, 4. p. 4 seq. § 3 seq. p. 32. § 43, et in comment. et opusc. vol. I, part. II, n. VIII, p. 370, § 4. p.

igitur mirum alicui videri debet, si eminentissimus archipraeful et serenissimus elector colonienfis praetenfum pontificis nuncium, reuerendissimum archiepiscopum PACCA, sine mandato, seu literis credentialibus, Coloniam aduenientem, recusauit, neque facilem se in eo audiendo, admittendoque praebuit e); quod iure meritoque fieri potuit. Quibus addendum erit: quod nuncius pontificius in Germania existens, iura, leges, pacta conuenta, priuilegia, statum imperii romano-germanici, omniumque ordinum, et ecclesiarum callere debeat. Nam de causis Germanorum secundum eorum instituta primaria, moresque maiorum cognoscendum, statuendum, et iudicandum est, ideo quoque in concordatis nationis germanicae, et concilio tridentino conclusum fuit: vt iudicia in partibus, ac synodales iudices constituantur, quibus effectis, et institutis, legati papales cum iurisdictione cessare debent. Morem enim Germanorum singularem, quo aequalis ab aequali, ac sui simili natione iudicabatur, partim seruandae libertatis cura, partim summa aequitas, commendauit. Eam ob causam non modo eminentissimi tres archipraefules et electores anno CIO MCC LXIII suas querimonias, complacita consilia et conditiones imperatori exhibuerunt, et maxime nixi sunt, vt ea iudicia synodalia ordinentur, ac nuncii pontificis suprimantur f); verum etiam archipraeful, et serenissimus elector colonienfis, cum consensu capituli, teutonicos iudices synodales papae proposuit

p. 372, § 12, 13, 14, 39, p. 377 seq. FRANC. SCHMIEB in iurisprud. publ. vniu. *Salib.* 1722, fol. lib. III, cap. 4, sect. 2, § 2, n. 123, p. 383, KOENIG l. d. lib. I, tit. 30, n. 5, p. 154, ENGEL l. m. lib. I, tit. 30, n. 8, 9, p. 171, 172, VAN ESPEN part. I, tit. 21, cap. 3, n. 8, 9.

e) HEINBURG l. d. p. 35 seq. § 33, widerlegung der in franzoesischer sprache erschienenen hist. theolog. und critischen bemerkungen über

den erzbischoeflichen hirtenbrief Sr. kurfürstlichen Durchlaucht zuCoeln, vom 4 Hornung 1787 etc., p. 54, 58, 60, 65 seq. P. CALO l. m. p. 35 — 56.

f) vid. I. FR. LE BRET im magazine zum gebrauche der staaten etc, part. VIII, p. 18, 19, widerlegung der in franzoesischer sprache erschienenen hist. theol. und critischen bemerkungen etc., p. 69 seq. P. CALO l. d. p. 22 seq.

posuit g). Haec res in omni memoria non est inaudita. Nam non raro accidit: vt archipraesules, et episcopi Germaniae nuncii a pontificibus sint constituti, et designati, v. g. archiepiscopi treuirenses h), aliique.

§ VIII
*Legati papales cum iurisdictione canonibus
ignoti sunt.*

Ius pontificis romani nuncios iurisdictione praeditos legesque ecclesiae catholicae ignorant i), neque ille ad obseruantiam vniuersalem circa hanc rem, praesertim in ecclesia Germaniae catholica prouocare potest, praesertim, quoniam ea non praesumitur; multo magis a praesulibus teutonicis in dubium vocatur, eique obnuiciatur; inde primum legitime probanda est; quod vero a papa non factum est, neque ille ecclesiam Germaniae catholicam ad obseruantiam ecclesiae romanae absque iniustitia trahere valet. Nam obseruantiae ecclesiarum sunt diuersissimae. Nec silentio praetereundum est: Pium P. P. VI confessum esse: ei primatum suum ius non dare mittendi nuncios perpetua iurisdictione instructos etc. k). Hinc multorum iureconsultorum effatum verum habetur: pontificem romanum nullos nuncios cum iurisdictione mittere posse, nec ordines imperii instantias augere debent l).

§ VIII

g) HEIMBURG l. m. p. 53, § 51, p. 55 seq. § 53.

h) Vir reuerend. et celebrat. Io. Nrc. AB HÖNTHEIM in prodr. hist. treuir. tom. I, p. 325 seq. et in historia treuir. diplom. et pragmatica, vol. I, (1750; fol.), p. 312, 472, 520, 536, 573, 580. Incicias quidem ire non possumus, priuilegia a pontificibus contra nuncios a treuirensibus archipraesulibus, aliisque impetratos esse, MOSER im teutschen staatsrechte, part. VIII, lib. II,

cap. 158, § 2, p. 416, cap. 159, § 9, p. 424; sed iam haec non sunt curanda.

i) HEIMBURG l. d. p. 37 seq. § 34.

k) LE BRET l. m. part. V, p. 351 seq. SELD l. c. p. 18—20, § 15.

l) DE CRAMER in wezl. nebenstunden, part. II, p. 71 seq. part. CIII, p. 512, HERMANN l. d. p. 8, § 8. Inde consequitur: vt in Germania nuncii pontificii consensu imperatoris sint recipiendi, HERMANN l. c. p. 12, p. 16, § 18.

§ VIII

Judicium nunciaturae describitur.

Tribunal nunciorum ad iurisdictionem per designatam ditionem, regionemue exercendam ordinatum, *nunciatura* appellatur.

§ IX

Conclusio.

Habere quidem adhuc plura de hac materia in medium proferendi, et praecipue de modo procedendi in illo iudicio, et de nuncio pontificis Monachi existente; sed ea ob angustiam temporis iam iamque sunt praetereunda. Sufficiant igitur haec pauca, illud vnum enixis precibus a summo numine contendens, ut imperatorem augustum, imperiique romani germanici ordines, nunc pro parte maximis vulneribus prope affictos, pristinae incolumitati restitutos omni libertatis corona decorare, et quovis bonorum genere constantissime perfundere velit. Tandem gloria sit Deo optimo maximo.

FINIS.

THESES
 EX
IVRE VNIVERSO.

EX IVRE NATVRALI.

- I Existunt leges naturales, quae immutabiles sunt, et omnes homines obligant.
- II Iuxta eas sententia probabilior minus probabili semper est praeferenda.
- III Matrimonium iure naturali non est indissolubile, nec vlli gradus consanguinitatis, nisi inter ascendentes et descendentes ab eo excludunt.
- IIII Et quamuis pluralitas virorum fini matrimonii repugnet, pluralitas tamen vxorum prohibita non est.

EX IVRE PVBLICO ET GENTIVM.

- V Priuilegia a solo imperante, et iis tantum concedi possunt, qui potestati legislatoriae sunt subiecti.
- VI Priuilegia praescriptione acquiri non possunt.
- VII Imperans non tantum ius habet, ea priuilegia reuocandi, quae in detrimentum reipublicae vertunt, sed etiam ad ea reuocanda obligatur.
- VIII Sola laesio aliter irreparabilis, seu defensio iusta belli causa est.
- VIIII Hinc nec idololatria, nec cultus disparitas, nec spes propagandae verae religionis, nec conseruatio aequilibrii, nec incrementum potentiae alicuius gentis iusto bello causam praebere possunt.

X Iure gentium nulla religio falsa est, hinc omnia foedera sine respectu religionis sancte seruanda sunt.

EX IVRE CIVILI ROMANO ET CRIMINALI.

XI Legem civilem omnes ciues non modo laici, sed et clerici in conscientia obseruare tenentur.

XII Testamentum solennitatibus destitutum in vtroque foro nullum est.

XIII Ex haereditate filii ante pubertatem morientis, cui pater pupilariter substituit, mater nec legitimam praetendere potest.

XIIII In substitutione vulgari casus voluntatis, etiam continet casum impotentiae, et vice versa.

XV Negotiorum gestor ordinarie praestat culpam leuissimam.

XVI Tutor ab dolo fit infamis, ob culpam non aequae.

XVII Iusiurandum extraiudiciale est species transactionis.

XVIII Vxor vera et putatiua ratione dotis praefertur omnibus, qui etiam expressam anteriorem hypothecam habent, quae tamen praerogatiua sponsae per leges concessa non est.

XVIII Tortura inepta est ad inuestigandam veritatem.

XX Imperanti competit ius vitae et necis, sed tantum, vt medium necessarium defensionis.

XXI Hinc in omnibus iis casibus, in quibus securitas publica alia ratione obtineri potest, poena mortis iusta non est.

XXII An necessitas haec adfit vel non, soli imperanti discernere licet; idem de iure asylozum dicendum.

EX IVRE ECCLESIASTICO.

XXIII Potestas episcopalis originis et instituti diuini est, haecque episcopi presbyteris superiores sunt, et eam non a romano pontifice, sed a Deo ita proxime nanciscuntur, vt collecti in
con-

conciliis generalibus inerrantia et infallibilitate in determinandis rebus fidei, et morum gaudeant.

XXIIII Ad iura romani pontificis minime pertinet potestas illa, quam vulgo indirectam in temporalia Regum vocant, et qua ille etiam de temporalibus Regum praecipere, et eis regnis exuere possit, si ecclesiae salus id exposcat.

XXV Solus Princeps gaudet iure statuendi impedimenta matrimonii, quoad contractum civilem.

XXVI Quilibet imperans habet ius circa sacra, et supremae inspectionis in omnes leges ecclesiasticas.

XXVII Clerici, sicut reliqui ciues foro civili ordinario sunt subiecti, et fori priuilegia, quae habuere, aut adhucdum habent a Regum, ac Principum concessione, profecta sunt.

XXVIII Excommunicatio ex natura sua nullos producit effectus civiles, nec absque placeto regio ferri potest.

XXVIII Obligatio decimarum non in iure aliquo diuino, sed in legibus principum, et peculiaribus consuetudinibus fundatur.

XXX Ius patronatus, quum illud mere temporale sit, venditione et praescriptione, ad quemcunque possessorem transire potest.

XXXI Illa monasteria, quae paupertatis titulo dotem a candidatis accipiunt, minime a simonia se liberare possunt.

EX IVRE PVBLICO GERMANIAE ET IVRE FEVDALI

XXXII Germania non est systema ciuitatum, sed monarchia limitata.

XXXIII Statibus imperii immediatis competit ius reformandi per annum normalem, cui non aduersatur simultaneum innoxium.

XXXIIII Status catholici causas ecclesiasticas subditorum protestantium iure decidunt.

XXXV Electores gaudent iure ad capitulandi praeter leges imperii, non vero contra eas.

XXXVI

XXXVI Successio feminarum in feudis semper praesumitur subsidiaria, etiam, si feudum a femina ab initio sit acquisitum.

XXXVII Vassallus, qui tacente domino directo seruitium denegat, praescribit ita, ut fiat feudum francum, non autem, ut fiat allodium.

XXXVIII Felonia a vassallo commissa descenditibus nocet, non vero agnatis.

EX SCIENTIIS POLITICIS.

I Scientiae politicae quadrifarium diuiduntur, in politicam, politiam, et duas illas, quas vulgo camerales adpellant, et quae directionem commercii, et tributorum publicorum complectuntur.

II Omnes hae scientiae in communi quodam principio conueniunt, quod in eo versatur, ut numerus ciuium, quantum id per situm, et constitutionem ciuitatis fieri potest, continuo augeatur.

III Nulla ad duella impedienda aptior poena excogitari potest, quam si immediate, tum prouocanti, tum prouocato nota infamiae inuratur.

IIII Nec vllum inter duella, quae fortuita dicuntur, et inter vere talia faciendum discrimen, et duellis aequae parum ac latrocinii in finibus ciuitatum vicinarum impunitas concedenda est.

V Infanticidiis melius obuiam itur, si loca parentur, ubi in nuptae vel pauperes puerperae sine famae suae iactura excipiantur, quam per legum seueritatem, quin ideo morum corruptio pertimescenda sit.

VI At contrario lupinaria publica, et honestati, et fini ciuitatis repugnant, et eorum institutione mala non solum non evitantur, quibus eorum patroni occurrere conantur, sed occasio seductionum augetur.

VII Definitio certi alicuius pretii in mercibus tunc tantum locum habet, si vendendi libertas ad peculiarem aliquam classem exclusiue restricta sit.

Harburg, 25.5.1773-8

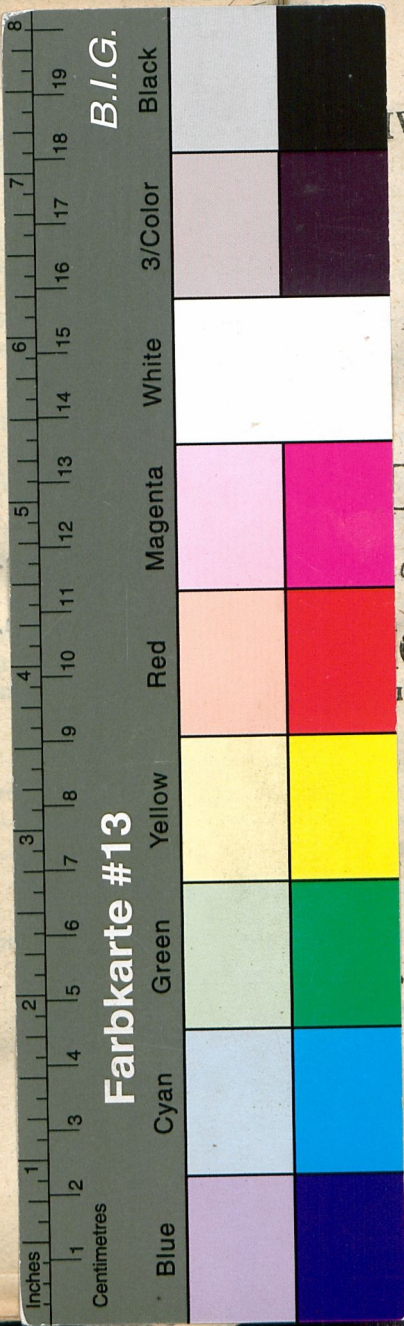
ULB Halle 3
005 359 880

v. 1773

520
18

DISPUTATIO IVRIDICA AVSPICALIS
DE
IVRIBVS IMPERATORIS AVGVST. IMPERII
ROM. GERMAN. CIRCA LEGATOS ET
NVNCIOS PONTIFICIOS IN
GERMANIA

1787/1

o(=====)o

QVAM
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO AC POTENTISSIMO PRINCIPE
ET DOMINO

DOMINO GVILIELMO VIII
HASSIARVM LANDGRAVIO REGENTE RELIQVA
CONSENSV ILLVSTRIS IVRECONSVLTORVM ORDINIS
PRAESIDE

IOANNE ANDREA HOFMANNO
IVR. DOCTORE ANTECESSORE ORD. ET FACVLTAT. IVRID. ASSESSORE
PRO SVMMIS IN VTROQVE IVRE HONORIBVS AC
PRIVILEGIIS RITE OBTINENDIS

DIE IIII MENSIS OCTOBRIIS CIO IOCC LXXXVII
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT
AVCTOR

HERMANNVS ALHARDVS PLEBS
HELMERINGHUSA ARENSBERGA - WESTPHALVS.

MARBVrgI CATTORVM
TYPIS IOANNIS BAYRHOFFERI, ACAD. TYPOGRAPHI.

